Socialutskottets betänkande 1986/87:15

om långa väntetider för rättspsykiatriska undersökningar

SoU
1986/87:15

Sammanfattning

JO har vid flera tillfällen och senast i 1986/87 års ämbetsberättelse skarpt kritiserat de långa väntetider som råder för rättspsykiatriska undersökningar. Utskottet behandlar i betänkandet dels ett yttrande från justitieutskottet i ämnet, dels en motion (fp) som väckts med anledning av JO:s ämbetsberättelse.

Utskottet har i ärendet inhämtat upplysningar om förhållandena inom den rättspsykiatriska undersökningsverksamheten från socialstyrelsen och JO. Socialstyrelsen har redovisat olika vidtagna och planerade åtgärder.

Utskottet konstaterar att den situation som råder står i uppenbar strid med gällande lag och uttalar att allvarliga ansträngningar nu måste göras för att komma till rätta med de rådande missförhållandena. Utskottet anser i likhet med justitieutskottet att de av socialstyrelsen beslutade åtgärderna inte är tillräckliga. Enligt utskottets mening måste också övervägas att ställa mera resurser till förfogande för den rättspsykiatriska undersökningsverksamheten så att den kö som nu finns kan arbetas av.

Inom regeringskansliet pågår för närvarande ett omfattande arbete med att reformera den psykiatriska tvångsvården m. m. Utskottet anser emellertid att förhållandena på de rättspsykiatriska klinikerna är sådana att en lösning av problemen inte kan anstå i avvaktan på en större och mer tidskrävande reform. Regeringen måste därför omgående vidta åtgärder för att avhjälpa de rådande missförhållandena. Vad utskottet anfört föreslås riksdagen ge regeringen till känna.

Såväl social- som justitieutskotten är enhälliga i sina uttalanden.

Yttrande från justitieutskottet

Justitieutskottet har med anledning av att JO i juni 1986 till bl. a. riksdagens social- och justitieutskott överlämnat vissa beslut rörande långa väntetider för rättspsykiatriska undersökningar inkommit med ett yttrande till socialutskottet i denna fråga (JuU 1986/87:1 y). Yttrandet fogas som *bilaga* till detta betänkande.

Justitieutskottet uttalar mycket stark kritik mot de långa väntetiderna för rättspsykiatriska undersökningar. Justitieutskottet förutsätter att noggranna analyser görs i det reformarbete beträffande den psykiatriska tvångsvården som pågår i regeringskansliet och i förhandlingarna om ett eventuellt

1 *Riksdagen 1986/87. 12 saml. Nr 15*

överförande av huvudmannaskapet för undersökningsverksamheten. Utskottet anser dock att det redan nu krävs kraftfulla åtgärder för att omedelbart avhjälpa de missförhållanden som råder. Utskottet bedömer de av socialstyrelsen beslutade åtgärderna som otillräckliga. Justitieutskottet föreslår att vad utskottet anfört ges regeringen till känna (se yttrandet s. 5–6).

Motion

I motion 1986/87:K103 av Daniel Tarschys (fp) och Birgit Friggebo (fp) hemställs att riksdagen med anledning av JO:s utlåtande om väntetiderna för rättspsykiatriska undersökningar som sin mening ger regeringen till känna vad som anförs i motionen om behovet av snabba åtgärder för att undanröja de redovisade bristerna.

Motionärerna anför att eftersom JO är riksdagens ombudsman det i första hand är riksdagen som har att reagera på de iakttagelser som rapporteras i JO:s ämbetsutlåtanden. Den förnyade kritiken av väntetiderna kan inte förbigås med tystnad. De redovisade bristerna bör påtalas för regeringen. Riksdagen bör vidare göra klart att den förväntar sig snabba insatser i syfte att undanröja de missförhållanden som nu föreligger. En hänvisning till pågående reformarbete är enligt motionärerna inte till fyllest.

Motionen som väckts med anledning av justitieombudsmännens ämbetsberättelse (redog. 1986/87:1) har överflyttats från konstitutionsutskottet till socialutskottet.

Utskottet

Gällande bestämmelser

Enligt 31 kap. 3 § *brottsbalken* kan den som har begått brott av domstol överlämnas till sluten psykiatrisk vård eller vård i specialsjukhus för psykiskt utvecklingsstörda om domstolen finner att han behöver sådan vård. Förutsättning är att föreskriven medicinsk utredning visat att han kan beredas vård med stöd av lagen om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall (LSPV) eller 35 § i den i övrigt upphävda 1967 års omsorgslag. Enligt 33 kap. 2 § brottsbalken gäller vidare att för brott som någon begått under inflytande av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan själslig abnormitet av så djupgående natur att den måste anses jämställd med sinnessjukdom i princip inte får tillämpas annan påföljd än överlämnade till särskild vård.

Enligt 3 § *lagen (1966:301) om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål* får rätten inte förordna att någon skall överlämnas till sluten psykiatrisk vård eller vård i specialsjukhus utan att rättspsykiatrisk undersökning företagits. I 4 § denna lag stadgas att beslut om rättspsykiatrisk undersökning skall meddelas så snart det kan ske. Undersökningen skall utföras med största möjliga skyndsamhet. Skriftligt utlåtande över undersökningen skall avges till rätten inom sex veckor från det beslutet om undersökningen inkom till den klinik eller station till vilken undersökning hör. Socialstyrelsen får medge anstånd i särskilt fall.

Enligt 7 § samma lag skall den som är häktad och skall undergå rättspsykiatrisk undersökning så snart det lämpligen kan ske överföras till den klinik vid vilken undersökningen skall utföras. I 7 a § finns bestämmelser om att den som är häktad under vissa förutsättningar kan förvaras inom kriminalvården, om det kan förutses att inledandet av rättspsykiatrisk undersökning kommer att dröja avsevärt. Den sistnämnda bestämmelsen tillkom efter lagstiftning 1969 (prop. 1969:22, LU 19, rskr. 105) i syfte att minska olägenheterna av de då förekommande dröjsmålen med rättspsykiatriska undersökningar i brottmål. Med att undersökning kommer att dröja avsevärt avsågs enligt propositionen en väntetid i häkte på mer än fjorton dagar. Bestämmelsen har utnyttjats i mycket liten omfattning. I praktiken har det ansetts att de som överflyttas till kriminalvården med stöd av 7 a § i första hand bör placeras på psykiatrisk avdelning. Sedan juli 1985 har överflyttning skett endast i något enstaka fall.

Särskilda tillämpningsföreskrifter finns i *kungörelsen (1966:631) angående tillämpningen av lagen om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål.* Där stadgas i 3 § att när beslut meddelats om rättspsykiatrisk undersökning rätten skyndsamt skall sända beslutet jämte övriga handlingar i målet till den rättspsykiatriska klinik eller station till vilken undersökningen hör.

I 4 § kungörelsen föreskrivs att omfattningen av rättspsykiatrisk undersökning skall anpassas efter undersökningens syfte och undersökningsfallets beskaffenhet. Utlåtandet över undersökningen bör skrivas så kort som fallet medger och bör ej belastas med sådant som kan antas sakna betydelse för rättens ställningstagande.

Enligt 5 § äger socialstyrelsen medge anstånd med avgivande av utlåtande över rättspsykiatrisk undersökning i den mån det är nödvändigt på grund av undersökningens särskilda beskaffenhet eller på grund av arbetsbelastningen vid den klinik eller station till vilken undersökningen hör. I sistnämnda fall får dock anstånd medges endast om undersökningen icke lämpligen kan flyttas till annan klinik eller station eller utföras med anlitande av utomstående läkare.

Socialstyrelsen äger vidare meddela de ytterligare föreskrifter som behövs för tillämpningen av lagen om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål.

JO:s iakttagelser

De långa väntetiderna vid de rättspsykiatriska klinikerna har vid åtskilliga tillfällen varit föremål för uppmärksamhet från JO:s sida. I *1970 års ämbetsberättelse* (s. 147 ff.) uttalade dåvarande JO Bexelius bl. a. följande:

Jag har tidigare vid flera tillfällen gjort framställningar om förbättring av förhållandena inom det rättspsykiatriska undersökningsväsendet. Såsom jag därvid framhållit är de fördröjda undersökningarna ur skilda synpunkter förkastliga och oförenliga med elementära rättssäkerhetskrav. Den långa väntetiden är ej blott pressande för de berörda utan försämrar också uppenbart resocialiseringsmöjligheterna och förstärker den ovilja mot samhället, som vanligen råder bland klientelet. De åtgärder som i skilda sammanhang vidtagits för att avhjälpa akuta nödsituationer, har medfört en tillfällig förbättring men har i längden visat sig otillräckliga.

I *1985/86 års ämbetsberättelse* (s. 280 ff.) togs de långa väntetiderna upp av JO Tor Sverne. Han behandlade därvid tre frågor, nämligen väntetiderna vid de rättspsykiatriska klinikerna, väntetiden på häktena och sommarstängning av de rättspsykiatriska klinikerna.

JO anmärkte framför allt på de långa undersökningstiderna vid klinikerna. Av JO:s beslut framgick att de genomsnittliga undersökningstiderna under perioden den 1 juli 1982–den 30 juni 1983 varit ungefär dubbelt så långa som den lagstadgade sexveckorstiden. Enda undantaget var den rättspsykiatriska kliniken i Göteborg, där undersökningstiden i genomsnitt låg på ca 7 veckor. 1984 hade den genomsnittliga undersökningstiden minskat till ca 9–10 veckor.

JO konstaterade att det främst var klinikerna i Uppsala, Stockholm och Lund som hade långa undersökningstider. Det rådande förhållandet vid dessa kliniker kunde enligt JO inte godtas. JO pekade på vissa åtgärder som borde prövas mer än vad som dittills varit fallet. Bl. a. borde man kunna samla in uppgifter rörande den undersöktes förflutna redan innan vederbörande förs över till kliniken. JO ansåg vidare att undersökningarna i vissa fall getts en sådan omfattning att man kunde ifrågasätta om detta varit nödvändigt. De rättspsykiatriska undersökningarna utförs i form av s. k. teamarbete. JO betonade nödvändigheten av att samordna resurserna så att teamarbetet kan fullföljas utan att detta fördröjs av att någon i teamet är förhindrad t. ex. på grund av semester, tjänstledighet eller dylikt. Vidare uttalade sig JO för att man i största möjliga utsträckning borde sträva efter att anlita utomstående läkare. JO ville fästa socialstyrelsens uppmärksamhet på att man i fall av anståndsprövning enligt författningen skall pröva om undersökningen lämpligen kan flyttas till annan klinik. Sammanfattningsvis uttalade JO (s. 287) följande.

> Sammanfattningsvis anser jag således att man bör genom olika praktiska åtgärder sträva efter att nedbringa väntetiden för undersökningar så att man – utom då undersökningens särskilda beskaffenhet kräver det – kan utföra undersökningen inom den i lagen fastställda sexveckorstiden. Detta är givetvis en fråga som i första hand måste prövas av socialstyrelsen som tillsynsmyndighet och i samband med prövning av anståndsärenden.
>
> Om det trots vidtagna åtgärder skulle visa sig omöjligt att för flertalet ärenden följa sexveckorsperioden anser jag att man måste ta ställning till om man antingen skall öka resurserna vid klinikerna eller anpassa den lagstadgade tidsperioden till en realistisk nivå. Detta är något som jag anser att socialstyrelsen i så fall bör fästa vederbörande departements uppmärksamhet på.
>
> Mot bakgrund av vad som uttalats i detta beslut vill jag dock i första hand rekommendera socialstyrelsen att intensifiera sina åtgärder för att nedbringa väntetiderna för rättspsykiatriska undersökningar.

Beträffande väntetiden på häktena konstaterade JO att detta problem i stort sett redan var avhjälpt. Dock kvarstod en säsongsbetonad höjning av väntetiderna kring försommaren, vilket enligt JO:s bedömande berodde på sommarstängning av klinikerna.

I sistnämnda fråga anförde JO att man, om det t. ex. inte är möjligt att genomföra successiva sommarstängningar av klinikerna, av rättssäkerhets-

skäl måste åstadkomma temporära resursökningar för att förhindra att häktade personer får vänta på undersökning till följd av sommarstängning. Det borde enligt JO åvila socialstyrelsen att ta ställning till dessa frågor och vidta de åtgärder som anses erforderliga. JO avsåg att även fortsättningsvis följa utvecklingen på området. I sammanhanget ville JO också framhålla att en sommarstängning av de rättspsykiatriska klinikerna onekligen måste medföra en viss ökad belastning för andra samhällssektorer, framför allt kriminalvården.

I *1986/87 års ämbetsberättelse* (s. 151 ff.) har JO Tor Sverne på nytt tagit upp de långa väntetiderna.

Av JO:s beslut framgår bl. a. att den genomsnittliga totala tiden för undersökningar slutförda i mars 1985 var åtta veckor i Göteborg och 9–13 veckor vid de övriga klinikerna. Motsvarande siffror för december 1985 var 12 veckor i Göteborg och 9–18 veckor vid övriga kliniker samt för april 1986 19 veckor i Göteborg och 9–17 veckor vid övriga kliniker. Framför allt väntetiderna på häktet hade ökat i Göteborg. Stora skillnader förelåg mellan klinikerna även beträffande den tid som gick åt för själva undersökningen. Medan undersökningstiden i Göteborg, Lund och Uppsala uppgick till ca 6–7 veckor var motsvarande tid i Stockholm ca 11–12 veckor. Detta kan jämföras med den lagstadgade undersökningstiden, inkl. väntetiden på häkte, sex veckor.

JO konstaterar att väntetiderna ånyo ökat mycket kraftigt. Det gäller framför allt väntetiderna på häktena. De långa väntetiderna strider mot gällande lagstiftning och är enligt JO:s mening inte godtagbara med tanke på att häktade, mer eller mindre gravt psykiskt störda personer hålls inspärrade för rättspsykiatrisk undersökning under tider som flerfaldiga gånger överstiger den av lagstiftaren förutsedda. Väntetiderna kan inte heller anses ekonomiskt försvarbara, anser JO. Det kan enligt honom ifrågasättas om Europadomstolen skulle anse de väntetider som förekommer i de svenska häktena på rättspsykiatrisk undersökning förenliga med reglerna om rättegång inom skälig tid i Europakonventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna.

JO kritiserar också socialstyrelsens handläggning av anståndsärenden. För att inte formellt bryta mot bestämmelsen om sex veckors undersökningstid i 4 § lagen om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål begär och erhåller klinikerna anstånd av socialstyrelsen. Anstånd får meddelas, om det är nödvändigt på grund av undersökningens särskilda beskaffenhet eller på grund av arbetsbelastningen vid den klinik eller station till vilken undersökningen hör. I sistnämnda fall får dock anstånd medges endast om undersökningen icke lämpligen kan flyttas till annan klinik eller station eller utföras med anlitande av utomstående läkare (5 § tillämpningskungörelsen). Socialstyrelsens beslut i anståndsärenden handläggs och beslutas, enligt vad JO erfarit, av en byråassistent. Först vid fråga om huruvida anstånd skall meddelas för tredje gången sker samråd med högre befattningshavare. Detta är enligt JO:s mening inte godtagbart i det allvarliga läge som råder. Beslut som rör en från rättssäkerhetssynpunkt så viktig fråga som den nu aktuella bör inte handläggas rutinmässigt utan prövas av för ändamålet kvalificerad personal. JO erinrade också om sina uttalanden i sitt tidigare beslut om olika

åtgärder för att nedbringa undersökningstiderna.

JO redovisar det arbete som för närvarande pågår i regeringskansliet med en ny lagstiftning rörande den psykiatriska tvångsvården (se även nedan s. 7) och anför i denna del följande.

I regeringskansliet pågår för närvarande arbete med en ny lagstiftning rörande den psykiatriska tvångsvården. Arbetet innefattar även den rättspsykiatriska verksamheten, som avses bli överförd till sjukvårdshuvudmännen i enlighet med socialstyrelsens förslag till rättspsykiatrisk regionvård och det förhandlingsuppdrag statens förhandlingsnämnd erhållit från regeringen.

Den eftersläpning som för närvarande förekommer beträffande de rättspsykiatriska undersökningarna visar vikten av att den nya organisationen för det rättspsykiatriska undersökningsväsendet ges en sådan utformning och sådana resurser att undersökningstiderna kan hållas inom rimliga gränser. Vid en bedömning av vilken undersökningstid som kan godtas måste man beakta att det inte är själva undersökningstiden på en rättspsykiatrisk undersökningsenhet som är det största problemet. Det är ofrånkomligt att utredningen i vissa mer komplicerade fall kan dra ut på tiden. Under förutsättning att utredningen fortlöpande pågår och den intagne erhåller erforderlig psykiatrisk behandling samt bereds sysselsättning, är inte en utredningstid på något mer än sex veckor ett påtagligt problem, även om huvudregeln bör vara att undersökningen skall slutföras inom högst de sex veckor som formellt sett nu gäller. Det är i stället väntetiden på häktena som är det allvarliga och stora problemet.

Även om förslag till en ny organisation är under utarbetande är det ofrånkomligt att det kommer att ta lång tid innan det kan börja fungera. De förhandlingar som hittills förts mellan staten och sjukvårdshuvudmännen i olika frågor rörande den rättspsykiatriska verksamheten visar att frågan om ett övertagande av den rättspsykiatriska verksamheten innehåller en rad svårlösta problem. Som situationen ser ut i dag är emellertid omedelbara åtgärder påkallade för att nedbringa de totala undersökningstiderna. Som socialstyrelsen framhållit kan dessutom kösituationen ytterligare försämras under sommaren 1986, om inte kliniken i Umeå öppnas.

JO:s beslut, som fattades den 9 juni 1986, har överlämnats till bl. a. riksdagens social- och justitieutskott för kännedom.

Utredningsarbete m. m.

Det rättspsykiatriska undersökningsväsendet fick sin nuvarande huvudsakliga organisation efter lagstiftning 1961 (prop. 1961:185, första lagutskottets betänkande nr 49, rskr 398). Staten är med socialstyrelsen som chefsmyndighet huvudman för denna verksamhet som omfattar rättspsykiatriska kliniker och stationer. Rättspsykiatriska kliniker finns i dag i Stockholm, Göteborg, Uppsala och Lund, rättspsykiatriska stationer i Linköping, Örebro och Umeå. Lokaler för en rättspsykiatrisk klinik i Umeå finns men har inte kunnat tas i bruk som planerat.

Vid de rättspsykiatriska klinikerna och stationerna skall enligt gällande instruktion utföras rättspsykiatriska undersökningar i brottmål. Där skall också bedrivas rättspsykiatrisk forskning och utbildning.

1971 års utredning om behandling av psykiskt avvikande, den s. k. *Bexeliuskommittén*, lade år 1977 fram betänkandet Psykiskt störda lagöver-

trädare (SOU 1977:23). Bexeliuskommittén tog också upp frågan om den rättspsykiatriska organisationen och föreslog att organisationen skulle förstärkas så att den omfattade vissa vård- och behandlingsresurser (kap. 13). Utredningen menade att landstingen skulle ha driftansvaret för den rättspsykiatriska organisationen medan staten skulle åta sig huvudmannaskapet med resursansvar.

En särskild arbetsgrupp inom socialstyrelsen, den s. k. *ASV-gruppen*, har utarbetat ett planeringsunderlag – Förslag till rättspsykiatrisk regionvård – som år 1981 överlämnats till socialdepartementet. I rapporten föreslås att ansvaret för rättspsykiatriska undersökningar skall samordnas med vårdansvaret för motsvarande patienter inom allmänpsykiatrin. Arbetsgruppen föreslår införandet av begreppet rättspsykiatrisk regionsjukvård. Denna föreslås ansvara för rättspsykiatriska undersökningar, vård av undersökta patienter för kortare eller längre tidsperioder, konsultinsatser inom kriminalvården och övertagande av patienter från hemortspsykiatrin. Utredningens förslag innebär att den nuvarande rättspsykiatriska organisationen skall överföras från staten till landstingen.

Socialberedningen överlämnade i augusti 1984 betänkandet Psykiatrin, tvånget och rättssäkerheten (SOU 1984:64). I betänkandet behandlas den psykiatriska tvångsvården. Utredningen föreslår en helt ny lagstiftning på detta område. Man föreslår införandet av tre nya lagar, en lag om akut psykiatrisk vård, en lag om regler till skydd för vissa åldersdementa m. fl. och en lag om rättspsykiatrisk vård. Socialberedningen utgick i sina resonemang från att det i framtiden kommer att finnas en organisation på regional nivå som både gör rättspsykiatriska undersökningar och har vårdplatser för i huvudsak patienter som behöver psykiatrisk vård och är kriminellt belastade. Socialberedningen ansåg dock att dess förslag kunde tillämpas även inom den organisation som finns för närvarande, nämligen på de rättspsykiatriska klinikerna och på de s. k. riksenheterna för särskilt vårdkrävande patienter.

Regeringen gav den 21 februari 1985 statens förhandlingsnämnd i uppdrag att förhandla om ett överförande av den rättspsykiatriska undersökningsverksamheten till landstingskommunerna. Förhandlingarna pågår fortfarande och något besked när förhandlingarna kan förväntas vara slutförda har inte kunnat erhållas.

Såväl socialberedningens som ASV-gruppens förslag har remissbehandlats och bereds för närvarande i regeringskansliet. Av frågesvar i riksdagen som justitieminister Sten Wickbom och socialminister Gertrud Sigurdsen lämnat under slutet av november 1986 framgår att man för närvarande arbetar med inriktning på en lagrådsremiss och proposition under våren 1987.

Tidigare riksdagsbehandling

Socialutskottet har inte under senare tid behandlat frågan om långa väntetider för rättspsykiatriska undersökningar.

Frågan om huvudmannaskapet för statens rättspsykiatriska kliniker och stationer behandlades av utskottet i betänkandet SoU 1979/80:45. I den proposition (prop. 1979/80:6 om socialstyrelsens uppgifter och organisation) som låg till grund för betänkandet förordades att huvudmannaskapet för

bl. a. den rättspsykiatriska vården skulle överföras till sjukvårdshuvudmännen. Utskottet uttalade bl. a. följande (s. 22 ff.).

Med utgångspunkt i att socialstyrelsen bör ges möjlighet att i framtiden koncentrera sin verksamhet på centrala uppgifter har utskottet inte något att erinra mot att socialstyrelsen avlastas uppgiften att vara chefsmyndighet för den rättspsykiatriska organisationen. Först när klarhet vunnits om den rättspsykiatriska organisationen i framtiden skall ha i huvudsak nuvarande uppgifter eller tillföras ökade vårduppgifter bör dock enligt utskottets mening slutlig ställning tas i frågorna om och i vilken omfattning staten fortsatt bör ha ett ansvar för den rättspsykiatriska organisationen samt vilken myndighet ett statligt ansvar bör åvila. Det ankommer dock närmast på regeringen att avgöra formen för beredning av dessa frågor.

Vad utskottet sålunda uttalade gav riksdagen som sin mening regeringen till känna (rskr. 1979/80:386).

Den rättspsykiatriska verksamheten i norra sjukvårdsregionen behandlades i betänkandet SoU 1985/86:16 med anledning av två motioner om ianspråktagande av en rättspsykiatrisk klinik i Umeå.

Staten och Västerbottens läns landsting träffade år 1974 ett avtal om att landstinget skulle bygga lokaler för statens rättspsykiatriska klinik i Umeå. Lokalerna var färdigställda år 1978. Förhandlingar har därefter förts om ett ianspråktagande av lokalerna men förhandlingarna har ännu inte lett till något avtal.

Utskottet konstaterade (SoU 1985/86:16 s. 7) att huvudmannaskapsförhandlingar när det gäller den rättspsykiatriska vården inletts under 1985. Utskottet hänvisade även till det pågående arbetet med en proposition om den psykiatriska tvångsvården och ansåg att motionerna inte borde föranleda någon åtgärd av riksdagen. Riksdagen delade utskottets bedömning.

Den aktuella situationen

Utskottet har i ärendet inhämtat upplysningar om förhållandena inom den rättspsykiatriska undersökningsverksamheten m. m. från JO Tor Sverne och från socialstyrelsen (generaldirektören Maj-Britt Sandlund och byråchefen Börje Lassenius).

Socialstyrelsen har bl. a. redovisat att man efter JO:s beslut vidtagit och kommer att vidta ett flertal åtgärder för att väntetiderna skall kunna nedbringas. Socialstyrelsen har stramat upp kriterierna för anstånd. Vissa anståndsbeslut har flyttats från socialstyrelsens lagbyrå till psykiatribyrån. Härigenom har också ansvarsnivån för besluten höjts. Sommarstängningarna av avdelningar på klinikerna har begränsats. Psykiatribyråns chef skall två gånger per år gå igenom undersökningstiderna med klinikerna. En konsult har engagerats för att ta fram en modell för bättre undersökningsplanering och därmed också ett bättre utnyttjande av resurserna. Sedan hösten 1986 har en konsult engagerats för att åstadkomma en lösning på vissa personalsociala problem vid kliniken i Stockholm.

Socialstyrelsen avser vidare att under 1986/87 genomföra ytterligare åtgärder. Man avser sålunda att ytterligare skärpa anståndsreglerna. Undersökningstiderna skall förkortas bl. a. genom bättre organisation av arbetet. En bättre strukturering av de rättspsykiatriska utlåtandena skall eftersträvas.

Vidare planeras ett ökat personalsocialt stöd, fortbildning av personalen samt en utbildning i att bemöta hot om våld. De största problemen finns för närvarande på kliniken i Stockholm. Socialstyrelsen avser att förstärka denna klinik med en administrativ kraft på konsult- eller kontraktsbasis.

Som framgått av den tidigare redovisningen finns i dag fyra rättspsykiatriska kliniker (Göteborg, Lund, Stockholm och Uppsala) och tre rättspsykiatriska stationer (Linköping, Örebro och Umeå). Lokaler för en rättspsykiatrisk klinik har byggts i Umeå men har ännu inte tagits i bruk för detta ändamål. I Göteborg har tidigare funnits en andra avdelning vid den rättspsykiatriska kliniken. Avdelningen stängdes hösten 1985. Lokalerna och personalen utnyttjas nu av Göteborgs kommun för vård av särskilt vårdkrävande patienter inom psykiatrin. På de fyra klinikerna finns i dag totalt 94 platser.

Beslut om rättspsykiatrisk undersökning kan gälla både personer som är häktade och som befinner sig på fri fot. Ca 80 % av undersökningarna gäller häktade personer. Under senare år har utförts i medeltal mellan 380 och 440 undersökningar per år avseende häktade personer.

När det gäller tiderna för under november månad 1986 slutförda rättspsykiatriska undersökningar av häktade uppgick den genomsnittliga sammanlagda vänte- och undersökningstiden till i Göteborg ca 10 veckor, i Lund ca 12 veckor, i Stockholm 16–17 veckor och i Uppsala 9–10 veckor. Därav utgjorde väntetiden i häkte i Göteborg ca 3–3 1/2 veckor, i Lund 5 veckor, i Stockholm 7 veckor och i Uppsala 3 veckor. Stockholm hade de längsta tiderna för själva undersökningarna med genomsnittligt 9–10 veckor, Göteborg, Lund och Uppsala hade 6 1/2–7 1/2 veckors undersökningstid.

I väntekö för att komma till rättspsykiatrisk klinik fanns vid november månads utgång totalt 51 häktade, av vilka 9 väntat i häkte mer än 6 veckor.

Situationen vid Göteborgskliniken förvärrades ytterligare i början av december 1986. Efter överfall m. m. av patienter mot andra patienter och personal råder för närvarande stopp för intagning av nya patienter i Göteborg. Yrkesinspektionen har efter besök på kliniken rätt klinikchefen att anpassa klinikens verksamhet till de för varje dag rådande förutsättningarna. Eftersom inga ytterligare resurser ställs till förfogande för att möta bl. a. det ökande våldet bland patienterna måste enligt yrkesinspektionen antalet intagna patienter anpassas till de tillgängliga personalresurserna, dvs. i praktiken minskas så att personalstyrkan räcker till för att åtminstone säkra liv och hälsa för personal och patienter. JO har beslutat att på nytt ta upp situationen vid Göteborgskliniken till granskning.

JO har helt nyligen också beslutat att granska situationen vid Stockholmskliniken, sedan kliniken vägrat ny intagning av en patient som tidigare varit intagen där och då mordhotat och tagit personal som gisslan.

Utskottets bedömning

Socialutskottet vill inledningsvis erinra om att skriftligt utlåtande över rättspsykiatrisk undersökning normalt skall avges till rätten inom sex veckor från det beslutet om undersökning inkom till den rättspsykiatriska kliniken eller stationen. Av utredningen i detta ärende framgår att den lagstadgade

tidsfristen regelmässigt åsidosätts och att vänte- och undersökningstiderna för rättspsykiatriska undersökningar genomgående vida överstiger den angivna sexveckorstiden. Ca 80 % av undersökningarna avser häktade. Vid en klinik uppgår den genomsnittliga sammanlagda vänte- och undersökningstiden till 16–17 veckor, vilket måste betecknas som ytterst anmärkningsvärt. Även när det gäller den klinik som för närvarande har de kortaste tiderna – 9–10 veckor – är förhållandena oacceptabla.

Socialutskottet konstaterar att den situation som råder står i uppenbar strid mot gällande lag och delar den av justitieutskottet och JO och även i motion 1986/87:K103 (fp) uttalade uppfattningen att allvarliga ansträngningar nu måste göras för att komma till rätta med de rådande missförhållandena. Socialutskottet instämmer även i övrigt i justitieutskottets bedömning av situationen.

Socialstyrelsen har inför såväl social- som justitieutskottet redovisat vissa redan vidtagna samt ytterligare planerade åtgärder. Dessa har främst till syfte att minska själva undersökningstiderna, vilket enligt socialstyrelsens bedömning på sikt också kommer att leda till en minskning av väntetiderna i häkte.

Socialutskottet anser i och för sig att det är av största betydelse att undersökningsarbetet bedrivs så rationellt som möjligt och att åtgärder vidtas för att nedbringa undersökningstiderna, vilka är alltför långa för att lagens bestämmelser skall kunna följas. Såsom justitieutskottet funnit är emellertid de av socialstyrelsen beslutade åtgärderna inte tillräckliga för att komma till rätta med den situation som nu råder. Enligt socialutskottets mening måste sålunda också övervägas att ställa mera resurser till förfogande för den rättspsykiatriska undersökningsverksamheten så att den kö som nu finns kan arbetas av. Den sammanlagda tiden för väntan i häkte samt undersökning bör inte annat än undantagsvis få överstiga de i lag stadgade sex veckorna. Målsättningen måste vara att få bort all onödig väntan i häkte, särskilt som det här ofta rör sig om människor i behov av psykiatrisk vård. Viss väntan på undersökning kan trots detta ändå bli ofrånkomlig. För dessa fall kan finnas skäl att peka på den hittills i mycket liten omfattning utnyttjade möjligheten att under väntetiden överföra häktade patienter till kriminalvården. Detta kan bidra till att förbättra förhållandena under väntetiden för åtminstone vissa intagna.

Som framgått av den tidigare redovisningen arbetar man för närvarande inom regeringskansliet med en ny lagstiftning rörande den psykiatriska tvångsvården. Arbetet innefattar även den rättspsykiatriska verksamheten. Parallellt med detta arbete pågår förhandlingar om ett överförande av huvudmannaskapet för den rättspsykiatriska verksamheten från staten till berörda sjukvårdshuvudmän.

Arbetet med att reformera den psykiatriska vården måste drivas vidare. Förhållandena på de rättspsykiatriska klinikerna är emellertid sådana att en lösning av problemen inte kan anstå i avvaktan på en större och mer tidskrävande reform. Enligt utskottets mening måste därför regeringen omgående vidta åtgärder för att avhjälpa de missförhållanden som rader och som trots allvarlig kritik fått råda alltför länge.

Vad utskottet sålunda anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Detta tillgodoser även motion 1986/87:K103 (fp).

Hemställan

Utskottet hemställer

att riksdagen med anledning av motion 1986/87:K103 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Stockholm den 11 december 1986

På socialutskottets vägnar

Daniel Tarschys

Närvarande: Daniel Tarschys (fp), John Johnsson (s), Kjell Nilsson (s), Anita Persson (s), Blenda Littmarck (m), Gunnar Ström (s), Aina Westin (s), Yvonne Sandberg-Fries (s), Rosa Östh (c), Inga Lantz (vpk), Ingvar Eriksson (m), Erik Janson (s), Ingrid Ronne-Björkqvist (fp), Stina Gustavsson (c) och Karl-Gösta Svenson (m).

Justitieutskottets yttrande 1986/87:1y

om långa väntetider för rättspsykiatriska undersökningar

Till socialutskottet

Inledning

Justitieombudsmannen Tor Sverne överlämnade i juni 1986 till bl. a. riksdagens justitie- och socialutskott ett av honom meddelat beslut rörande långa väntetider för rättspsykiatriska undersökningar. Beslutet har senare redovisats i justitieombudsmännens ämbetsberättelse 1986/87 (s. 151 ff).

Justitieutskottet har tagit upp JO:s beslut till behandling vid flera sammanträden under hösten 1986.

Med anledning av JO:s ämbetsberättelse har Daniel Tarschys (fp) och Birgit Friggebo (fp) i en motion (mot. 1986/87:K103) hemställt att riksdagen med anledning av JO:s utlåtande om väntetiderna för rättspsykiatriska undersökningar ger regeringen till känna vad som anförs i motionen om behovet av snabba åtgärder för att undanröja de redovisade bristerna. Motionen, som hänvisats till konstitutionsutskottet, har överlämnats till socialutskottet.

Justitieutskottet har vid sammanträde den 4 november 1986 begärt och erhållit upplysningar om förhållandena inom den rättspsykiatriska undersökningsverksamheten från företrädare för justitiedepartementet (bl. a. statssekreteraren Harald Fälth), socialdepartementet (bl. a. statssekreteraren Monica Andersson), socialstyrelsen (bl. a. generaldirektören Maj-Britt Sandlund) och statens förhandlingsnämnd (överdirektören Svante Englund). Utskottet har – efter underhandskontakter med socialutskottet – vid sammanträde den 18 november 1986 beslutat att till socialutskottet avge yttrande i saken såvitt den rör justitieutskottets beredningsområde.

Bakgrund

Psykiskt sjuka och psykiskt avvikande personer får inte dömas till fängelse för gärningar som de har begått under inflytande av sin sjukdom eller sitt tillstånd. Under vissa förutsättningar, bl. a. att vård är oundgängligen påkallad, kan de i stället överlämnas till sluten psykiatrisk vård (31 kap. 3 § och 33 kap. 2 § brottsbalken). Underlag för domstolens bedömning utgörs av en rättspsykiatrisk undersökning, som utförs vid någon av de rättspsykiatriska klinikerna eller stationerna; för dessa är staten huvudman med socialstyrelsen som chefsmyndighet. För närvarande finns det fyra rättspsykiatriska kliniker (Stockholm, Uppsala, Lund och Göteborg) med tillsammans knappt

100 platser samt tre rättspsykiatriska stationer (Linköping, Örebro och Umeå).

Den rättspsykiatriska undersökningen beslutas av domstolen. För den som är häktad gäller att undersökningen utförs på rättspsykiatrisk klinik. Under senare år har utförts i medeltal mellan 520 och 550 undersökningar per år.

Närmare regler för den rättspsykiatriska undersökningen finns i lagen (1966:301) *om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål och tillämpningskungörelsen* (1966:613) till lagen. I 4 § lagen anges att undersökningen skall utföras med största möjliga skyndsamhet. Skriftligt utlåtande över undersökningen skall avges till rätten inom sex veckor från det beslutet om undersökningen inkom till den klinik eller station till vilken undersökningen hör. Socialstyrelsen får medge anstånd i särskilt fall. Enligt 5 § tillämpningskungörelsen får socialstyrelsen medge anstånd i den mån det är nödvändigt på grund av undersökningens särskilda beskaffenhet eller på grund av arbetsbelastningen vid den klinik eller station till vilken undersökningen hör. Anstånd på grund av arbetsbelastningen får dock medges endast om undersökningen inte lämpligen kan flyttas till någon annan klinik eller station eller utföras med anlitande av en utomstående läkare.

I augusti 1984 avlämnade socialberedningen betänkandet (SOU 1984:64) Psykiatrin, tvånget och rättssäkerheten. I betänkandet, som innehåller förslag om bl. a. ändrade påföljdsregler för psykiskt störda lagöverträdare, föreslås i anslutning härtill även en lag om rättspsykiatrisk vård och en ny lag om rättspsykiatrisk undersökning. Betänkandet har remissbehandlats och bereds nu i regeringskansliet (justitie- och socialdepartementen).

År 1981 överlämnade socialstyrelsen till socialdepartementet ett planeringsunderlag med förslag till rättspsykiatrisk regionvård, utarbetat av en särskild arbetsgrupp inom styrelsen. En av huvudpunkterna i förslaget är att ansvaret för den rättspsykiatriska undersökningsverksamheten bör samordnas med vårdansvaret för motsvarande patientkategorier inom allmänpsykiatrin, dvs. normalt under landstingskommunalt huvudmannaskap. Även detta förslag har remissbehandlats och ingår som en del i beredningsunderlaget för arbetet med socialberedningens nyssnämnda betänkande.

I proposition 1979/80:6 om socialstyrelsens uppgifter och organisation, m. m. förordades att huvudmannaskapet för bl. a. den rättspsykiatriska organisationen skulle överföras till sjukvårdshuvudmännen. Vid riksdagsbehandlingen av propositionen uttalade vederbörande utskott (SoU 1979/80:45) i denna del bl. a. följande (s. 22 f):

Med utgångspunkt i att socialstyrelsen bör ges möjlighet att i framtiden koncentrera sin verksamhet på centrala uppgifter har utskottet inte något att erinra mot att socialstyrelsen avlastas uppgiften att vara chefsmyndighet för den rättspsykiatriska organisationen. Först när klarhet vunnits om den rättspsykiatriska organisationen i framtiden skall ha i huvudsak nuvarande uppgifter eller tillföras ökade vårduppgifter bör dock enligt utskottets mening slutlig ställning tas i frågorna om och i vilken omfattning staten fortsatt bör ha ett ansvar för den rättspsykiatriska organisationen samt vilken myndighet ett statligt ansvar bör åvila. Det ankommer dock närmast på regeringen att avgöra formen för beredning av dessa frågor.

Vad utskottet sålunda uttalat gav riksdagen regeringen till känna som sin mening (rskr. 1979/80:386).

Regeringen (socialdepartementet) uppdrog i februari 1985 at statens förhandlingsnämnd att – under förutsättning av godtagbara ekonomiska villkor – träffa avtal med berörda landstingskommuner och Göteborgs kommun om överförande av huvudmannaskapet för den rättspsykiatriska verksamheten.

JO-beslutet

Av JO Svernes beslut den 9 juni 1986 framgår bl. a. följande.

Frågan om långa väntetider för rättspsykiatriska undersökningar har varit aktuell sedan länge. Senast i januari 1985 meddelade JO ett beslut i vilket han konstaterade bl. a. att den i lagen föreskrivna sexveckorsfristen inte efterlevdes och påtalade att detta från rättssäkerhetssynpunkt var synnerligen stötande särskilt som det gällde personer som är berövade sin frihet (se JO:s ämbetsberättelse 1985/86 s. 280 ff).

Det nu meddelade beslutet var föranlett av sex klagomål, alla avseende kliniken i Göteborg och inkomna under perioden augusti 1985–april 1986. Av statistik i ärendet avseende april månad 1986 framgick att tiden från det domstolens beslut om undersökning kom in till kliniken till dess utlåtandet avlämnades i genomsnitt uppgick till 19 veckor i Göteborg och 9–17 veckor vid övriga kliniker. Av tiden belöpte sig i Göteborg 13 veckor på väntetid i häkte medan övriga kliniker hade en väntetid i häkte på mellan knappt tre och drygt fem veckor.

JO anförde sammanfattningsvis följande.

Den eftersläpning som för närvarande förekommer beträffande de rättspsykiatriska undersökningarna visar vikten av att den nya organisationen för det rättspsykiatriska undersökningsväsendet ges en sådan utformning och sådana resurser att undersökningstiderna kan hållas inom rimliga gränser. Vid en bedömning av vilken undersökningstid som kan godtas måste man beakta att det inte är själva undersökningstiden på en rättspsykiatrisk undersökningsenhet som är det största problemet. Det är ofrånkomligt att utredningen i vissa mer komplicerade fall kan dra ut på tiden. Under förutsättning att utredningen fortlöpande pågår och den intagne erhåller erforderlig psykiatrisk behandling samt bereds sysselsättning, är inte en utredningstid på något mer än sex veckor ett påtagligt problem, även om huvudregeln bör vara att undersökningen skall slutföras inom högst de sex veckor som formellt sett nu gäller. Det är i stället väntetiden på häktena som är det allvarliga och stora problemet.

Även om förslag till en ny organisation är under utarbetande är det ofrånkomligt att det kommer att ta lång tid innan den kan börja fungera. De förhandlingar som hittills förts mellan staten och sjukvårdshuvudmännen i olika frågor rörande den rättspsykiatriska verksamheten visar att frågan om ett övertagande av den rättspsykiatriska verksamheten innehåller en rad svårlösta problem. Som situationen ser ut i dag är emellertid omedelbara åtgärder påkallade för att nedbringa de totala undersökningstiderna. Som socialstyrelsen framhållit kan dessutom kösituationen ytterligare försämras under sommaren 1986, om inte kliniken i Umeå öppnas.

Med hänsyn till de allvarliga missförhållanden som en längre tid rått

beträffande de rättspsykiatriska undersökningarna och det behov av åtgärder som föreligger överlämnar jag en kopia av detta beslut till justitiedepartementet och socialdepartementet och riksdagens justitieutskott och socialutskott.

Utskottets hearing

I samband med utskottets hearing med företrädare för berörda myndigheter har framkommit bl. a. följande.

Socialstyrelsen

Efter JO-beslutet har socialstyrelsen vidtagit och kommer att vidta ett flertal åtgärder i syfte att nedbringa väntetiderna. Sommaren 1986 hölls två avdelningar semesterstängda i stället för tre som under tidigare år. Härigenom undveks den nedgång av antalet avslutade undersökningar som inträffade sommaren 1985. Väntetiderna vid Göteborgskliniken har minskat kraftigt – från ca 19 veckor i april till ca 11 veckor i september. Samtidigt har emellertid väntetiderna vid de övriga tre klinikerna ökat med mellan två och fyra veckor. Tre kliniker hade i september 1986 en väntetid i häkte på mer än sex veckor. – Socialstyrelsens behandling av ansökningar om anstånd från klinikerna har stramats upp. Undersökningstiderna har gåtts igenom med ansvarig personal vid en klinikchefskonferens. Vissa särskilda insatser av administrativ och personalsocial natur har gjorts på en av klinikerna.

Ett åtgärdsprogram för åren 1986–1987 har fastställts i samråd mellan socialdepartementet och socialstyrelsen. Programmet innehåller dels generella åtgärder, dels åtgärder inriktade på kliniken i Stockholm. De generella åtgärderna är: 1. Ytterligare skärpta regler för anstånd. 2. Förbättring av organisationen, strukturering av utlåtandena, fortbildning av personalen samt delegation av budgetansvaret med inslag av produktionsstimulans, allt i syfte att underlätta och påskynda undersökningsarbetet och därmed minska väntetiderna. 3. Ökat personalsocialt stöd (konsultinsatser samt utbildning i metoder att möta hot om våld). Vid Stockholmskliniken, som tidvis lider av platsbrist, planeras en utökning av antalet undersökningsplatser från 28 till 32. Utökningen sker genom att antalet tillgängliga vårdplatser minskas i motsvarande mån.

Socialdepartementet

Problemen inom den rättspsykiatriska organisationen är kända sedan länge. En analys utförd av socialstyrelsen på departementets uppdrag har visat att det inte finns något direkt samband mellan personaltillgången och effektiviteten vid klinikerna. Orsakerna till svårigheterna är att söka i andra faktorer, såsom arbetsmiljön och rekryteringsunderlaget. För att råda bot på dessa brister bör den rättspsykiatriska undersökningsverksamheten kopplas närmare till den psykiatriska vårdorganisationen. I syfte att åstadkomma detta förs sedan i början av år 1985 förhandlingar mellan staten och Landstingsförbundet om ett överförande av huvudmannaskapet. Vidare pågår arbete med

en proposition om en förändrad psykiatrisk tvångslagstiftning; resultatet av detta arbete kan förväntas få positiva återverkningar även vad gäller rättspsykiatrin.

Justitiedepartementet

Den nuvarande situationen är mycket otillfredsställande. Emellertid hålls fortlöpande kontakt mellan social- och justitiedepartementen. Det kan förväntas att de åtgärder som nu vidtas och planeras av socialstyrelsen kommer att få goda effekter på kort sikt. På längre sikt bör regeringens kommande förslag om en förändrad psykiatrilagstiftning kunna ge ett positivt resultat.

Statens förhandlingsnämnd

Förhandlingsarbetet pågår men är delvis beroende på innehållet i det förslag till ny lagreglering som bereds i regeringskansliet. Den absolut tidigaste dagen för en övergång av huvudmannaskapet är den 1 januari 1988.

Utskottets bedömning

Innehållet i JO Svernes beslut angående långa väntetider för rättspsykiatriska undersökningar har ingett utskottet stor oro. De kompletterande upplysningar som utskottet har inhämtat har inte kunnat stilla den oron. Visserligen har det - främst genom socialstyrelsens redovisning – kommit fram att åtgärder nyligen har vidtagits eller inom den närmaste tiden kommer att vidtas i syfte att förbättra den rådande situationen. På utskottets frågor har dock socialstyrelsen dels upplyst att någon nedgång i antalet meddelade anstånd ännu inte har förmärkts, dels inte kunnat ange någon tidpunkt när de planerade åtgärderna kan förväntas resultera i att den lagstadgade maximitiden för undersökningar – dvs. sex veckor – hålls. Av redovisningen har också framgått att samtliga kliniker i september 1986 överskred den tillåtna maximitiden; vid tre av fyra kliniker rådde dessutom väntetider i häkte som överskred sex veckor redan innan undersökningen ens hade påbörjats. I några enskilda fall har tiderna uppgått till 4–5 månader. Detta bedömer utskottet i likhet med JO som mycket allvarliga missförhållanden.

Det rör sig här om personer som har bedömts kunna på grund av psykisk sjukdom vara i behov av sluten psykiatrisk vård, men som ännu inte är dömda för brott. En förutsättning för ett beslut om rättspsykiatrisk undersökning är visserligen antingen att den misstänkte har erkänt gärningen eller att domstolen – oftast efter huvudförhandling – har funnit övertygande bevisning föreligga för att den misstänkte har begått gärningen (2 § lagen om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål). Men även om en sådan förutsättning föreligger kan det aldrig ursäkta månadslånga frihetsberövanden – med förvaring i häkte – som beror på brister i det allmännas egen organisation och som dessutom innebär att ett psykiatriskt vårdbehov i många fall inte alls blir tillgodosett. Sådana förhållanden är inte acceptabla i en rättsstat. Utskottet kan inte underlåta att påpeka det anmärkningsvärda i att de påtalade

förhållandena på sina håll synes uppfattas mera som en accepterad ordning än som det absoluta undantag som lagstiftaren har tänkt sig. En sak av en annorlunda dimension som inte kan frånkännas betydelse i sammanhanget är de organisatoriska problem och den budgetbelastning som det nuvarande tillståndet föranleder för kriminalvården. Detta är självfallet inte försvarligt.

Mot den angivna bakgrunden måste det därför enligt utskottets mening understrykas med skärpa att allvarliga ansträngningar nu måste göras för att komma till rätta med de rådande missförhållandena. Av betydelse för bedömningen är att ett reformförslag, som kan komma att innebära en genomgripande förändring av både lagregleringen och organisationen i fråga om omhändertagande av psykiskt störda lagöverträdare, för närvarande bereds och inom kort kan komma att föreläggas riksdagen. Utskottet utgår från att sådana synpunkter som utskottet och JO har anlagt på saken därvid kommer att beaktas. Utskottet förutsätter sålunda att noggranna analyser görs i detta reformarbete och i förhandlingarna om ett eventuellt överförande av huvudmannaskapet för undersökningsverksamheten, så att inte motsvarande missförhållanden uppkommer i en ny organisation. De förhoppningar som alltså kan knytas till resultatet av reformarbetet hindrar emellertid inte utskottet från att på nytt påpeka att det redan nu krävs kraftfulla åtgärder för att omedelbart avhjälpa de missförhållanden som råder och som trots allvarlig kritik och förslag till förbättringar tillåtits råda alltför länge. Utskottet bedömer de av socialstyrelsen beslutade åtgärderna som otillräckliga. Justitieutskottet föreslår socialutskottet att hemställa att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet nu uttalat.

Stockholm den 2 december 1986

På justitieutskottets vägnar

Karin Ahrland

Närvarande: Karin Ahrland (fp), Lars-Erik Lövdén (s), Hans Pettersson i Helsingborg (s), Björn Körlof (m), Helge Klöver (s), Gunilla André (c), Ulla-Britt Åbark (s), Sven Munke (m), Hans Göran Franck (s), Arne Svensson (m), Birthe Sörestedt (s), Elving Andersson (c), Bengt-Ola Ryttar (s), Göran Magnusson (s) och Lars Sundin (fp).

Sammanfattning 1
Yttrande från justitieutskottet 1
Motion 2
Utskottet 2
Gällande bestämmelser 2
JO:s iakttagelser 3
Utredningsarbete m. m. 6
Tidigare riksdagsbehandling 7
Den aktuella situationen 8
Utskottets bedömning 9
Hemställan 11
Bilaga: justitieutskottets yttrande 1986/87:1 y 12